

SALLY ANDERSON

KØBENHAVN

København er en lille storby¹ med mange repræsentative opdrag. Som Danmarks hovedstad, landets største by samt rigets eneste metropol omfatter København alt – riget og kongehuset, regeringen og landets administration, højkulturen og folket fra alle egne og samfundslag. København er derudover Danmarks ansigt udadtil. Mange turister kommer imidlertid ikke til „København“, men til „Copenhagen“, hvis „salty old queen of the sea“-image blev fremtryllet af Frank Loessers tekst og Danny Kayes sangstemme i filmen *Hans Christian Andersen* (Vidor 1952). Turisternes „Wonderful Copenhagen“ er den middelalderlige fæstningsby, der strækker sig langs havnen og kanalerne og indkredses af den gamle vold. Det er Biskop Absalons by fra 1167, der i 1600-tallet blev udbygget og befæstet af Christian IV. Fra dækket af de gigantiske krydstogtskibe, der anløber København, fremstår den gamle byggekonges København rolig, lav og lys under høje skyer. Her og der skimtes en snert af rødt og hvidt knejsende i saltblæst fra farvande, hvis fremmedartede navne – Kattegat, Skagerrak, Østersøen – tripper let over tungen.

Besøgende begejstres over Københavns afslappede tempo og uformelle, folkelige atmosfære, men de når sjældent ud til „folkets“ København på broerne. Disse beboelseskvarterer blev til sidst i 1800-tallet, da fæstningsbyen åbnede portene for at give plads til en fremstormende industri og handel og for at huse de utallige udflyttere og tilflyttere, der brødfødte sig herved (Frandsen 1994; Hyldtoft 1996:135-7). I modsætning til kongens og statens København ved havnen strækker folkets København – med mere jordnær arkitektur og fladere a'er – sig langs byens traditionelle indfaldsveje. I modsætning til bykernens palæer og hovedsæder frembyder brokvartererne småhandlende. Deres hovedstrøg tilbyder mørke bodegaer, etniske grillbarer og trendy cafeer samt bagerier, grønthandlere, isenkræmmere, discountsupermarkeder og døgnkiosker. Her strækker beboelsesejendommene, hvis baggårde og gårdanlæg er spækket med tøjsnore, picnicborde, legepladser, blomsterkummer, skraldespande, cykler, barnevogne og Christianiacykler, sig i lange kooperative geledder.

Mens Københavns indre by tegner landets øvrighed – kongen, regeringen, finkulturen og universitetet – understreger brokvartererne langt hovedparten af københavnernes mere folkelige herkomst. Spørgsmålet er, om ikke den forestillede autenticitet, der er knyttet til København, hviler netop på denne folkelighed, nok så meget som den hvil-

er på det mere turistede København, og om ikke folkeligheden tillige forstærker byens legitimitet som hovedstad for hele landets befolkning. I modsætning til den almindelige antagelse om, at byens folkelighed nærmest vokser frem af livet på brostenene, fremhæver jeg, at den dyrkes bevidst som et ideal om det gode liv for almindelige, jævne byfolk. I artiklen beskrives, hvordan frivillige foreninger på Vesterbro opdyrker folkelig mangfoldighed og folkelig socialitet i takt med byens fornyelse ved indgangen til det nye millennium.

Dansk folkelighed

Thomas Harder (1995) påpeger, at det folkelighedsbegreb, der anvendes i Danmark, er svært at oversætte. På udenlandsk klinger „folkelig“ mest af folkløstik, landlige traditioner og en vis romantisk nationalisme. Ifølge Harder rummer oversættelser derfor ikke den danske forståelse af folkelighed som *bredt demokrati*, hvor alle har både ret og pligt til at fremlægge deres synspunkt, eller mere folkeligt sagt – en tilbøjelighed til at kæfte op om stort og småt. Oversættelserne fanger heller ikke fornemmelsen af en *ikke-statslig, ikke-elitær, ikke-akademisk jævn og naturlig bramfrihed* og *sund fornuft* krydret med en snert af *uddannet plathed* og *vulgaritet* (op.cit.:7). Endvidere påpeger sprogforskeren Jørgen Lund, at begrebet folkelig har en indbygget forældethed, der er politisk gangbar, når nogen er „ude på noget“ (op.cit.:23-4). „Nogen“ kunne fx være ude på at beklage det folkelige fællesskabs snarlige forsvinden eller at advare om „de fines“ forestående overtagelse af det folkelige byrum.

I sin veloplagte fejring af København understreger Pernille Steensgaard (2002) de københavnske kvarterers væsen og særpræg.² „Bydelene er væsensforskellige, og beboerne har stabile opfattelser af, ‘hvordan vi gør her’. Ofte forholder det sig ikke sådan i virkeligheden, men det gør det kun mere interessant. *Ideen om stedet* lever ...“ (op.cit.:7; min fremhævelse). Harders karakteristik af en dansk forståelse af folkelighed rammer ret præcist *ideen* om det *ægte* Vesterbro, befolket af jævne, bramfri, til tider vulgære og ikke altid lovlydige beboere, som kan organisere sig og gå op imod ‘magthaverne’, når det er nødvendigt.

Et folkeligt kvarter

Vesterbro er et velafgrænset kvarter, der er kendt som et af de mest farverige og pluralistiske af Københavns brokvarterer. Fra begyndelsen var det en lystig blanding af kroer, beværtninger, forlystelser, kvæghandel, slagterboder, småindustri, håndværk og kolonihaver. Vesterbro husede arbejdere, borgerskab, handlende, gøglere og rejsende (Dengsøe 2000:12-13). I slutningen af 1800-tallet tog kvarteret imod talrige tilflyttere, der søgte til København fra hele landet for at få arbejde og skabe et nyt liv i byen. På tværs af egnstilknytning, dialekt, uddannelsesniveau, fag, ægteskabelig status, respektabilitet og forhold til alkohol forvandlede de tilflyttende provinsboere og udlændinge Vesterbro til et folkeligt „arbejderkvarter“. Deres tilværelse i små lejligheder i en bydel præget af liv i gaden, fattigdom og nød, nærhed, hjælpsomhed og værtshusfællesskaber var med til at skabe et bybillede af „folket“ og en særlig Vesterbro-ånd, der stadig

dyrkes (Dengsøe 2000). Kvarteret er således indbegrebet af en særlig københavnsk folkelighed, der indebærer både civil ulydighed og fattigstolt „kan selv-hed“.

Vesterbro er fortløbende en bydel, hvor almindelige og ualmindelige mennesker fra København, provinsen og udlandet færdes, bor og arbejder. Kvarteret har ry blandt „pæne“ mennesker for at være et skummelt sted med narkohandel, udtjente kanyler, kronisk druk, sexbutikker og gadeludere, der tiltrækker en generende trafik. Andre hæfter sig ved kvarterets rå hjertelighed. De dyrker ideen om Vesterbros selvstændighed, beboernes høje toleranceniveau og et nærmiljø, der siges at gøre det muligt at komme på fornavn med fremmede midt i storbyen. Det *ægte* Vesterbro opfattes som hjemstavn for en levende og sejlivet folkelighed og græsrodsorganisering. I en sang skrevet til åbningen af et idræts- og kulturhus på Vesterbro i 1997 hylides således de seje og genstridige „græsrodder“ og det liv, der vokser nedefra og op på stenbroen.

I har sikkert hørt om græsset,
der bli'r ved og ved at gro
gennem gader, fliser, brosten,
det er her på Vesterbro.
(Andersen 1997)

Ifølge Steensgaard bygges et kvarters særpræg op af og reproduceres ved, at mennesker flytter derhen, hvor de har råd, og hvor de tror, andre er ligesom de selv (2002:27). Dette er en mulig forklaring, men det er langt fra hele historien. Kvartererne i København er givetvis væsensforskellige, men der er ingen væsensforskel i den brede enighed om, at planlagt fornyelse helst ikke må røkke for meget ved kvarterenes identitet. Til trods for at Københavns igangværende vokseværk og byfornyelse sætter københavnernes faste kvarterer på gyngende grund (op.cit.:207), dyrkes stadig *ideen* om kvarterernes særpræg.

Revitalisering

For at komme socialt og materielt forfald til livs har Københavns udtjente arbejder- og industrikvarterer gennemgået omfattende fornyelse. Byfornyelsen på Vesterbro er et pragteksemplar af dette fænomen. Ejendomme ombygges, gårdanlæg indrettes, og parker og pladser genoprettes for at „løfte“ Vesterbro og indpode dens folkelige socialitet *en deroute* en mere driftig, civiliseret og demokratisk omgangstone. Her er prototypiske forestillinger om Vesterbro og Vesterbros *ånd* kilder til både hjemfølelse og ejerskabsfølelse.³ Forestillinger bruges til at pejle, hvorvidt kvarteret trods fornyelse stadig ligner sig selv. De sidste årtiers byfornyelse har således ført til diskussioner blandt selvbestaltede vesterbroere om, hvorvidt det er socialt forfald eller gentrification, der truer „græsset“ på stenbroen mest. Udviklingen på Vesterbro vækker bekymring for, at nye tilflyttere – veluddannede mellemlagsmennesker – vil skabe en forstadsagtig „pænhed“, der sender de *lokale typer* i eksil, udvisker kvarterets folkelige islæt og undergraver dets rummelighed.

Selv om kvarteret altid har huset mennesker fra forskellige sociale lag, var det flertallet af arbejdere, tjenestefolk, daglejere og andet godtfolk, der tidligere skænkede Vesterbro sin alt andet end borgerlige identitet. Det er således ikke tilflyttere i sig selv, der

forstyrrer kvarterets identitet og ånd, men nærmere, hvor meget de „fine“ og „mondæne“ må fylde, og hvordan omgangstonen forvaltes. Det er vigtigt for vogterne af Vesterbros folkelige selvbillede, at nye velhavende, veluddannede samt udenlandske tilflyttere ikke rent tal- eller omgangstonemæssigt overdøver eller uddriver de „lokale“, der repræsenterer det autentiske Vesterbro. Under byfornyelsen på Vesterbro måtte kvarteret således gerne opgraderes, men ikke affolkeliggøres.

Det er ikke alene de materielle kulisser, der fornyes. At bistå ressourcesvage mennesker, der bor i belastede kvarterer, i at være „lokale“ på en konstruktiv og folkelig måde er et gennemgående tema i byens social- og boligpolitiske projektvælde. Mens Europas største byfornyelsesprojekt forvandlede Vesterbros små lejligheder uden bad og toilet til mondæne boliger med badeværelser, altaner og pæne gårdhaver, er der brugt megen tid og energi og mange offentlige midler på at høre beboerne, indrette pladser og oprette aktiviteter, der lever op til ideerne om nærdemokrati, lokalt samfund og kvarterets bevarelsesværdige folkelige særpræg.

På Vesterbro har græsrodsorganisationer bestræbt sig på at vække kvarterets mytologiserede *folkelige samvær på tværs* til live. Fælles for dem er idealet om, at projektaktiviteter skal fremstå som groet ud af lokalsamfundet. Aktiviteter skal helst tage sig ud som båret frem af lokale, frivillige kræfter, selv om de ofte er igangsat fra oven i et samarbejde med organisationer, kommune og stat (Mortensen 2002). Deltagerne skal også helst tage sig ud som helt almindelige, gerne glade og engagerede, lokale beboere, der udviser mangfoldighed baseret på alder, køn, kropsform, status og etnicitet.⁴ Mens social diversitet er et kendetegn ved byer verden over, er kunstgrebet i København og specifikt på Vesterbro at folkeliggøre denne mangfoldighed. Anstrengelser viser, hvordan der her dyrkes et ideal om pluralistisk og folkelig socialitet som kontrapunkt til funktionærernes, borgerskabets og kongens mere afgrænsede monotoni.

I det følgende beskrives to græsrodsorganisationers bestræbelser på at opdyrke en særlig lokal, social æstetik, baseret på folkelig mangfoldighed på tværs af de mange sociale kategorier, byens og Vesterbros beboere indskrives i.

Folkelig fornyelse

Den folkelige fornyelse på Vesterbro bliver blandt andet varetaget af engagerede mennesker fra Danske Gymnastik- og Idrætsforeninger (DGI) og Kristeligt Studenter Settlement (Settlementet). Begge organisationer faciliterer selvorganisering og oplysning mellem mennesker på tværs af sociale skel. Begge trækker på kultur- og socialpolitiske puljemidler. Og begge har som mål at opbygge *lokalsamfundet* og *nærmiljøet* gennem frivilligt arbejde, fællesaktiviteter og folkelige græsrodsfællesskaber.

DGI har rødder i den folkelige skytte-, gymnastik- og højskolebevægelse, der fra midten af 1800-tallet samlede provinsboere i foreninger, der gik på tværs af traditionelle lokale tilknytninger og sociale skel. I 1990'erne indledte DGI fra hovedsædet i Jylland et ambitiøst samarbejde med Københavns Kommune om at bygge et idræts- og kulturkompleks ved Vesterbros udtjente „brune kødby“. DGI-byen blev denne folkelige organisations brohoved i København, et „mødested for øst- og vestdanskere“ såvel som et „værested, værksted og virkested“ for Vesterbro.

I modsætning til tilflytteren DGI har Kristeligt Studenter Settlement haft fast bopæl

på Vesterbro siden 1911. Inspireret af filantropiske institutioner oprettet i engelske storbyer sidst i 1800-tallet var Settlementet oprindeligt bemanded af universitetsstuderende, der boede frivilligt blandt fattige på Vesterbro for at oplyse og skabe rekreative muligheder, der kunne udvikle både beboerne og kvarteret. I dag driver Settlementets ansatte oplysning og socialt arbejde sammen med frivillige og brugere. Ved århundredeskiftet renoverede Settlementet en gammel fabrik, *Idrætsfabrikken*, der nu fungerer som Settlementets idrætsforenings- og aktivitetscenter.

Fra hver sit ståsted påberåbte de to organisationer sig „Vesterbro“. De oprettede projekter for at støtte selvorganisering i kvarteret og skabte aktivitetstilbud og kulturelle arrangementer til kvarterets beboere. Tilflytteren DGI medbragte konceptet *folkelig idræt* og moralske aforismer om *forpligtende fællesskab* – en formodet mangelvare i storbyen. DGI's virkefrang fik lokale *gatekeepere* op af stolen med opråb om, at „den jyske mafia“ var ved at invadere Vesterbro.⁵ Settlementet glædede sig over de nye idrætsmuligheder, DGI-byen havde tilføjet kvarteret, men tvivlede på, at tilflytterne forstod Vesterbros måde at gøre tingene på. De betvivlede at „de folkelige“ fra provinsen kunne klare de „folketyper“, som Vesterbro kunne lægge for dagen.

På trods af parternes forskellige missioner og accenter talte de et fælles projektsprog. På møder henviste deltagerne fra begge lejre til et fælles arsenal af diskursive grundelementer. Der var: *vesterbroerne* (med tryk på autentiske, belastede vesterbroere, de mest besværlige at organisere); *lokalbeboerne* (inkluderende i princippet kvarterets veluddannede, „pæne“ beboere, som dog ikke alene udgør en legitim målgruppe); *frivillige foreninger* og *græsrodsaktiviteter* (begge afhængige af statens og kommunens tilskud); *folkeligt samvær* og *lokalt fællesskab* (på tværs af sociale og kulturelle skel, dog uden alt for mange elitetyper). Med disse grundelementer skabtes billeder af et aktivt lokalsamfund organiseret nedefra og for almindelige, jævne mennesker, der kun manglede lidt støtte og moralsk opfordring til forpligtende selvorganisering. At folk på Vesterbro skulle mødes på tværs af deres forskelle, var ideologisk centralt, men her stødte begge parter på et fælles problem. Hvad bestod Vesterbros folkelige mangfoldighed egentlig af? Hvordan så den ud? Hvilke aktiviteter skulle der sættes på for at bringe et bredt spektrum af *lokale* beboere til at møde hinanden på tværs?

„De folkelige“ kommer til byen

DGI-byen agtede at være et sted for DGI's medlemmer fra hele landet, for københavnere generelt og for lokale vesterbroere især. Den blev stamvært for Vesterbros skoler og børneinstitutioner samt lokalforankrede Vesterbroforeninger. Imidlertid var *lokalforankrede* foreninger med fortrinsret til hallerne oftest oprettet af unge tilflyttere – jyder, bornholmere, fynboer og sjællændere – og de tiltrak medlemmer fra hele byen. Foreningerne, der lejede sig ind i hallerne, hørte hjemme i forskellige bydele og trak ligeledes medlemmer fra hele Storkøbenhavn. At være et lokalt „værested, værksted og virkested“ for Vesterbro viste sig at dreje sig mere om at inkorporere mennesker med organiserings- og omgangsformer, der opfyldte *ideen* om det *lokale* og det *ægte Vesterbro*, end at kultivere mennesker, der boede i et bestemt geografisk område, afgrænset af bydelen Vesterbro.

DGI-byens veludstyrede faciliteter⁶ gav plads til alskens aktiviteter og arrangement-

er, der var nøje udvalgt til at fremme en mangfoldighedsæstetik, som passede til storbyens, Vesterbros og DGI's folkelige ånd. Om dagen blev DGI-byen indtaget af lokale skoler, gymnasier, daginstitutioner, ungdomsklubber, ældreidræt samt et privat idrætsinstitut. Om formiddagen i foyeren sad grupper af ældre gymnaster med deres medbragte formiddagskaffe, mens vuggestuebørn i alt for store flyverdragter styrkede sig på medbragt saftevand og brød efter fælles legestue. I Idrætshusets stor hal overværedes skoleidrætstimer af provinsboere på rundvisning, mens idrætsskolens elever øvede bevægelses-serier til eksamen i det mindre gymnastikhus.

Under mit feltarbejde i DGI-byen stødte jeg regelmæssigt på indvandrerdrengene,⁷ der gik i byen her. Om formiddagen havde de idræt med deres skoleklasser, om eftermiddagen og i weekenden kom de forbi DGI-byen for at se, hvad der var gang i, og med et efter sigende stille håb om at møde piger. I „byen“ kunne de slå et slag forbi fødselsdagsreceptioner for DGI-pinger, hvor de, ved at sætte sig pænt og høre på hyldest- og takketaler samt gospelmusik sunget af et lokalt gymnasiekor, kunne tiltuske sig sodavand og pindemadder. De dvælede ved hallernes indvendige vinduer og gloede på loppeagtig gymnastik for børn, badminton og fægning for unge. De var også trofaste tilskuere ved basketballtræningen, hvor de begejstredes over imponerende *street basket* spillet til høj rap musik. På vejen hjem rundede de spillemaskinerne i „Bowlinghuset“ for at se, om nogen var ved at køre sig ind på en vinderplads. Når DGI-byen blev lejet ud til store messer eller inddraget til årlige generalforsamlinger, fik drengene lov til at hjælpe pedellerne med at opstille borde og stole, så længe de orkede.

Foruden utallige idrætsaktiviteter bød DGI-byen på skiftende udstillinger. Her kunne man bogstaveligt talt løbe ind i en papmachéhund med et overstort Mickey Mouse-hoved eller en livagtig støbning af en nøgen gyngende pige. Kunstnere – både landskendte og lokalkendte – udstillede i flæng med elever fra de lokale skoler. I den store foyer kunne man også se en udstilling om gymnastikkens stil- og dragthistorie gennem de sidste 150 år samt en solgul Morris Minor, der reklamerede for cafeens après-ski-party.

Om aftenen var der badminton og ultimate (frisbee) for voksne, idræt for sindslidende, blændende springgymnastik og et rytmehold med mange, i drengenes øjne, søde danske piger. Det halvrunde forsamlingshus falbød foredrag om clairvoyance, mens der i cafeen afholdtes debataftener om foreningers fremtid. I weekenden mødtes folk til sæsonprægede arrangementer – julebasarer, nisselegeland, fastelavnsfest, sankthansbål – men også til foreningsdage, kampsportsdage og basketballstævner med lokale og udenlandske berømtheder. Firmaer bestilte hallerne til julefrokoster, og driftige organisationer lejede sig ind med brasilianske *batizados*,⁸ vietnamesiske festdage og messer for kropstatovering.

DGI-byens personale gjorde sig umage for at finde frem til aktiviteter, der kunne tiltrække en bred vifte af typer – *mennesker på tværs*. Der blev søgt langs kanten af DGI's folkelige selvbillede for at inkorporere forestillingen om byens og Vesterbros mangfoldighed. Personalets eksperimenter gav løbende anledning til diskussioner om, hvilke typer af mennesker og aktiviteter der passede til DGI's ånd. Internationale forretningsmænd i uniforme jakkesæt savnede måske det rigtige folkelige tilsnit, og tatoveret godtfolk var muligvis en anelse *for* folkeligt til denne facilitet. Til gengæld betalte de godt.

Ved at forholde sig til en folkelig mangfoldighedsæstetik, der inkorporerede storbyen København, Vesterbro og DGI's *ånd* skabtes et kulturcenter på Vesterbro, hvor offentlige, private, erhvervs- og foreningsfolk på tværs af alder, køn, status og sociokul-

turelle og geografiske skel mødtes og spillede sammen eller bare betragtede hinanden på afstand. Forestillingen om storbyen Københavns belastede – men ikke fortabte, Vesterbro smeltede sammen med DGI's idealforestilling om opløftende folkeligt fællesskab, som her i åbningsdagens fællessang:

Vesterbro er sol og skygge,
Vesterbro går ned og op,
men i alle lever drømmen
om at løfte sjæl og krop.
(Andersen 1997)

„Vesterbroerne“ vender hjem

Mens DGI-byen profilerede sig som et åndehul for den folkelige idræt og kultur i modsætning til konkurrenceidræt, brugte Idrætsfabrikken DGI-byen som modbillede.

DGI-byen har vist stor opmærksomhed på og velvilje til at åbne huset så meget som muligt for det omkringliggende lokalsamfund – et lokalsamfund, der på trods af udvikling og byfornyelse stadig rummer store sociale problemer og mange særegne befolkningsgrupper. Står man og kigger på DGI-byens facade, bliver det dog meget klart, at der er et helt naturligt skel mellem disse bygninger og resten af Vesterbro – det bliver tydeligt, at selv om DGI-byen ligger på Vesterbro, er den ikke særlig ‘Vesterbro’sk’ (Jørgensen 2000:4).

Som „decentrale multianlæg“ og hjemsted for Settlementets Boldklub (SSB) og Settlementets aktiviteter for resourcesvage, ikke-idrætsvante og ikke-organiserede lokale beboere profileredes Idrætsfabrikken som *ægte* vesterbro’sk. Klubbens formand mente ikke, at „kolossen ved Kødbyen“ var for „Vesterbro“, for en SSB-træner „med sine fem snottede unger“ føler sig ikke særligt hjemme i DGI-byens store haller. Med sin placering i *nærmiljøet* er Idrætsfabrikken derimod til for „brugerne“. Her aflyses foreningsaktiviteterne ikke af *fine* kongresser, men kun af brugernes mindre disciplinerede mødevaner, holdudeblivelser eller usportslige opførsel.

I forlængelse af Settlementets socialarbejde forpligtedes Idrætsfabrikken på at udvikle og huse aktiviteter for marginaliserede, „idrætssvage“ og „uorganiserede“. Visionen var at udvide Settlementets gamle idrætsforening for vesterbroere med nye aktiviteter og nye medlemskategorier – svage, ældre, voksne indvandrere, udviklingshæmmede børn og „foreningsløse“ unge. Der blev også udviklet idrætstilbud på tværs af behandlingsinstitutioner til grupper af stofmisbrugere, alkoholmisbrugere, sindslidende og udviklingshæmmede.

Hvor DGI-byen råder over 22.000 kvadratmeter i nærheden af hovedbanegården, fylder Idrætsfabrikken⁹ kun 900 kvadratmeter i en tilbagetrukket gård i Vesterbros grøneste gade. På vej over den store gård vader man igennem skarer af legende lilleskolebørn til akkompagnement af hanegal fra nabobørnehavens hønsegård. Udviste rygere småsnakker på „Fabrikkens“ brede metaltrapper. Inden for hoveddøren er der en stor hal til højre og et kontorbur til den faste stab til venstre. På første sal findes aktivitets- og møderum i flere størrelser. Der findes også en smal udendørsterrasse og et lyst opholdsrum, hvor der kan nydes varme eller kolde drikke fra maskinerne i hjørnet.

Aktivitetsrummenes lukkede døre minus vinduer gør det dog svært at orientere sig om, hvad der sker, og hvem der er hvor. Til gengæld gør stedets størrelse det svært at forblive anonym. I foyeren ved den store hal får jeg mange henvendelser fra både børn og voksne: „Er det her, man kan gå til noget?“, „Hvornår er de færdige med at spille?“, „Hvad laver du her?“, „Har du nogle småpenge til sodavandsmaskinen?“. Idrætsfabrikken er for lille til ubemærkede stævnmøder, men etniske drenge kommer alligevel forbi for at hænge ud i foyeren eller spille bordfodbold. Som i DGI-byen får de også lov at spille fodbold i den store hal, når den er ledig.

Dagen starter klokken ni med idrætslegestuer i Fabrikkens store hal. I løb indtager børnehavebørn hele den store hal, kaster og sparker om sig med bolde og hopper begejstret på den oppustelige airtrack. Senere tropper lilleskolebørn op til rulleskøjtning, overværet af udlændinge fra sprogcentret overfor, der var på rundvisning. Inden de skøjtende børn er færdige, tripper en rand af dansk-pakistanske og dansk-tyrkiske drenge langs banerne og venter på, at det skal blive deres tur at komme til. Klokken fire præcis dukker to unge jyske frivillige op for at koordinere forskellige lege for disse lokale Vesterbrodrenge. Indledningsvis kommer dog de sædvanlige forhandlinger om glemte indendørssko og om, præcis hvor længe hockey og frisbee skal prøves, før der gives lov til at spille fodbold. Ved femtiden kommer børn til boksetræning og jiu-jitsu. Omklædte i henholdsvis sorte og hvide dragter siver de langsomt mod kampsportslokalerne i kælderen og op på første sal. Klokken atten overgives fodboldspillet og hallen modvilligt til en gruppe voksne udviklingshæmmede og deres instruktør. Dagen slutter med en flyvende omgang hockey med unge mænd i 20'erne, der synes, det er „godt at komme ud og rende lidt rundt“.

Idrætsfabrikken holder sit løfte om at være et sted for ressourcetsvage, dog kommer disse fra hele byen og ikke kun fra Vesterbro. I aktivitetsrummene på første sal holder kommunen skole for en gruppe af „svært underviselige“ unge, mens udlændinge bakser med det danske sprog. Når sprogskolen er færdig, træder en gruppe „svage“ ældre i sorte balsko frem i cirkeldans efterfulgt af fælleskaffe. En stor gruppe stofmisbrugere i afvænningsprogrammer dyrker teatersport og sansetræning i spejlsalen, dog minus en del mandlige deltagere, som foretrækker en omgang fodbold nede i hallen. „Clean“-narkomaner møder også til mandagsidræt, hvor de hygger sig med hårdtslående, men gemytlig hockey og volleyball.

I weekenden tilbydes idrætslegestuer for småbørn og deres familier, foreningsbadminton, familiefodbold og veteranfodbold. Søndagene forbeholdes stævner af forskellig art indtil klokken to, hvor hallen huser den populære familieidrætslegestue for udviklingshæmmede børn, deres søskende og forældre.

Som selvejende institution lever Idrætsfabrikken ligesom DGI-byen af at leje ud til kommunen, til foreninger og til private. Om sommeren forvandles „Fabrikken“ således til et *sleep inn* for unge rygsæksturister. Derudover lejes hallen flittigt ud til etniske bryllupper, foreningsfester og medlemmerne af SSB's egne familiefester.

Med etableringen af DGI-byen på et hjørne af Vesterbro indtog den provinsbaserede DGI hovedstaden med energi og stil. Med etablering af Idrætsfabrikken i nærmiljøet opfyldte SSB et længe hensygnende ønske om at vende hjem til Vesterbro efter mange års omflakkende tilværelse på andres baner. Drømmen om at være en lokal forening for det nære Vesterbro synes nu at være gået i opfyldelse. Klubbladet udkommer på ny, og årsfesten genoptages. Ifølge klubbladet demonstrerede den genoptagne årsfest til fulde,

at folk stadig kan „lære hinanden at kende på trods af forskelligheder“, at de stadig kan feste i gammeldags forstand som „glade mennesker på kryds og tværs“.

Det kunne således se ud, som om Settlementets idrætsforening vitterlig er inkarnationen af den vesterbroske mangfoldighed, men den fulde københavnske og den hele danske folkelighed favnes ikke uden DGI-byen.

Kredsen om Vesterbro

I deres arbejde for folkelig fornyelse inddrager både DGI og Settlementet forestillinger om Vesterbro. For at få fat i Vesterbro og skabe lokalsamfund søsættes aktiviteter beregnet på at tiltrække og fastholde lokale beboere på tværs af sociale og kulturelle skel. Målet er at samle mennesker af begge køn, alle aldre og sociale lag, danskere og indvandrere, normale og handicappede, velfungerende og resourcesvage. Dyrkelsen af denne mangfoldighedsæstetik kræver, at forskellige kategorier af mennesker indgår i en egalitær almensocialitet. Mennesker – som både kategorier og individer – skal indfinde sig i samme rum, hvor de omgås hinanden som *ganske almindelige mennesker*. For Settlementet afgrænses denne socialitet ideelt geografisk, således at det lokale fællesskab ikke udvandes med for mange relationer uden for kvarteret Vesterbro.

Selv om organisationerne er enige om missionens hovedparadigme og begrebsapparat, arbejder DGI og Settlementet ud fra hver deres prototypiske forestilling om mangfoldighed. Tilnavnet „vesterbroere“ sandsynliggør, at et kompagni „københavnske“ erhvervsfolk i jakkesæt eller et hold elitegymnaster fra Viborg ikke umiddelbart hører hjemme på Idrætsfabrikken. Tilnavnet „de folkelige“ (fra provinsen) sandsynliggør, at byens stofmisbrugere på metadon eller en flok uorganiserede indvandrerdrengene ikke hører hjemme i DGI-byens haller, i hvert fald ikke til hverdag. Skønt begge organisationer udviser stor glæde, når det lykkes at få mangfoldigheden til at tage sig rigtig almensocial ud, tager de udgangspunkt i forskellige forestillinger om, hvilke kategorier der opfylder æstetikken, og hvilke kategorier der – så at sige – kommer på tværs af forestillingen.

Mens DGI vil omfavne både storbyens og lokalsamfundets folkelige mangfoldighed og forene den med organisationens provinsielle bagland, forsøger SSB at få armene om både gamle og nye marginaliserede og dermed de *autentiske lokale*. At disse autentiske mennesker ikke nødvendigvis stammer fra, bor på eller opholder sig i institutioner på Vesterbro er uvæsentligt, da marginalisering i sig selv knytter an til kvarterets ånd. At næsten alle medarbejdere i begge organisationer stammer fra provinsen, er ligeledes uvæsentligt. Ligesom andre tilflyttere før dem forvandles de uden videre til storbyens og kvarterets *almindelige mennesker*. De pådrager sig vesterbroskhed gennem holdninger, stillinger, omgangstone og ånd. Hverken bopæl eller afstamning er således afgørende for at kunne *høre hjemme* i kvarteret.

Kampen mellem de autentiske *folkelige* tilflyttere og de autentiske *lokale* vesterbroere om at profilere sig via berøring med og omsorg for det *ægte* Vesterbro er en kamp, som begge parter vandt. De indgik en fredelig arbejdsdeling ved at tage ansvar for hver deres prototypiske mangfoldighed. DGI inkorporerede alle – lokale beboere, byfolket og provinsboerne – i deres folkelige foreningsliv, mens SSB udviklede aktiviteter for marginaliserede fra hele København i Vesterbros rummelige ånd. Det er nærliggende at gøre

arbejdsfordelingen op i politiske skismaer. At begge parter spillede på autenticitetsidealer, der indebar geografisk tilknytning, mangfoldighed, almensocialitet og en græsrøds-nedefra-og-op-figur, gør det imidlertid indlysende, at parternes forskelle bundede i fælles forestillinger om den gode folkelige civilsocialitet (Anderson 2003).

Mangfoldighed, folkelighed og den gode by

Mangfoldighed er et universelt urbant vilkår. Hvordan mangfoldigheden forestilles, organiseres og udspilles, er derimod forskelligt fra sted til sted. Mens London beskrives som en „collection of villages“, med hver deres egen stil og *locus* for tilhørsforhold (Wallman 1998:182), er gaderne i Hanois gamle bydel organiseret omkring afgrænsede handels- og håndværkerlav (Valentin 2003/05). København organiseres fysisk og kognitivt ud fra en tvedeling mellem den indre by og brokvartererne, mellem *staten* og *folket*. Den indre by står for magten – kongen, staten, universitetet, embedsvældet og storhandelen – mens brokvartererne tager sig af folket – beboerne, dagliglivets handel og hverdagens omgang og socialitet.

I en artikel om bydele i London stiller Wallman spørgsmålet om, hvilke former for „city-ness“ folk har det godt med. (Wallman 1998:181). I København synes myndigheder, civile organisationer og selvbestaltede talspersoner for lokalkvarteret at have det godt med, at udtjente industri- og arbejderkvarterer, der nu huser hovedparten af byens økonomisk mindrebemidlede og socialt ressourcetsvage, agerer så folkeligt som muligt. Her bygges multiaktivitetsfaciliteter som DGI-byen og Idrætsfabrikken for at opdyrke en civil socialitet, der går på tværs af sociale og kulturelle skel. Midler afsættes, og projekter udføres af mellemlags„opdragere“ (Mangan 2002), der sigter mod at føre lokalbeboerne i armene på hinanden for at revitalisere kvarterenes mytologiserede folkelighed.

Som det her skulle være illustreret, udspillede DGI og Settlementet kampen om Vesterbro ud fra hver sin definition af folkelige mangfoldighed. Begge organisationers autenticitetsidealer tog udgangspunkt i mangfoldighed forstået som *pléthos*, mængderne, alle lokale mennesker på tværs (Korsgaard 2004:14). Men hvor DGI's mangfoldighedsæstetik lænede sig op ad *demos* eller *alle samfundsborgere*, spillede Settlementet på suveræniteten indlejret i *dopios*¹⁰ eller *alle lokale*. Både „de folkeliges“ og „vesterbroernes“ folkelige mangfoldighedsæstetik fordrede bestemte sociale og visuelle former. Deres oppefrakommende missioner markerede succes ved at fremvise faciliteter indtaget af glade, aktive og selvorganiserede mennesker i passende mængder og konstellationer af sociale kategorier, der tilsammen tog sig ud som ganske almindelige mangfoldige mennesker.

At forestille sig København uden folket og det folkelige islæt – både i form af byens folkelige kvarterer og i form af den politiske vilje til folkelighed – er umuligt. København er skabt på historiske relationer mellem kongen og undersåtterne, eliten og almuen, staten og folket. Hvad der tidligere var en geografisk opdeling mellem by og land, er blevet genskabt ved industrialiseringen i form af fine kvarterer og folkelige kvarterer. København er således hjemstavn for øvrigheden, men samtidigt fejrer den folkeligheden, både i form af DGI's civile folkelighed og Settlementets lokale folkelighed. Og når kronen og eliten får deres besiddelser i form af Amaliehaven, operahuset og fine domiciler langs havnen, tjener folket retten til deres besiddelser i form af multi-

aktivitetshuse, skøjtebaner og havnebadeanlæg. Her kan folket boltre sig i sund mangfoldig folkelighed på tværs af sociale og kulturelle skel. Selv de marginaliserede får deres besiddelser i form af projekter, der sigter mod at inddrage dem som gangbare deltagere i lokalsamfundet og derigennem i folkets København.

Noter

1. Der er knap 600.000 indbyggere i Københavns og Frederiksberg kommuner tilsammen. Artiklen er baseret på projektet *Indvandring, Leg og Idræt* støttet af Dansk Folkemindesamling samt Svend Grundtvig og Axel Orlriks Legat.
2. Ifølge Steensgaard kom kvarterernes homogenitet med industrien, der trak arbejdere fra land til by. Hvor Københavns rige og fattige hidtil adskiltes ved hjælp af etager (stuen versus kældre og loft), huse (forhuse versus side- og baghuse) og gader (hovedstrøg versus smøgene), blev social afstand ved den store tilflytning oftere opretholdt ved hjælp af karreer og bydele. „Pludselig boede kolossalt mange folk af samme klasse i en hel bydel, de gik rundt i samme gader, de købte ind i samme butikker, mødtes på gaderne og levede tæt sammen“ (2002:219).
3. Beboerne blev inddraget i planlægning af kvarterets fornyelse for ikke at krænke deres formodede stærke fornemmelser for selvbestemmelse.
4. I opråb om at dyrke „lokalfølelseskabet“ står der typisk, at alle er velkomne. Til et motionsløb på ydre Nørrebro inviteredes således „unge, gamle, børn, blondiner, brunetter og dem uden hår, tykke, tynde, æbleform, pæreform og også gerne eliteløbere“ (Stenstrup, „På vej til et bedre liv på Ydre Nørrebro“, Berlingske Tidende, 17. juli 2003).
5. Disse indkaldte til et „Panikmøde“ for at protestere mod DGI’s planer om at etablere et foreningsbibliotek, et idrætsmuseum og et flerkulturelt aktivitetshus i Den Brune Kødby uden inddragelsen af „vesterbroere“, der havde egne planer om etablering af en folkepark samt børnekulturaktiviteter på samme områder.
6. DGI-byen promoveres på internettet som følger: „Et multihus for kultur, erhvervsliv og folkelig idræt på over 22.000 m². Her er møde- og konferencefaciliteter, cafeer, restaurant, selskabslokaler og hotel kombineret med en anderledes svømmehal, kurbad, moderne idrætsfaciliteter og bowling. Resultatet er et levende og fleksibelt hus, der hver dag benyttes af skoler, idrætsforeninger, virksomheder, turister og besøgende fra nær og fjern.“
7. En var fra Marokko, den anden fra Ghana. De flyttede til København som 12-årige og mødte hinanden i en modtageklasse på en Vesterbro-kommuneskole. I deres første tid i landet vandrede de op og ned ad Strøget og besøgte DGI-byen regelmæssigt for at se på mennesker.
8. En *batizado* er en dåbs- og oprykningsfest, der årligt afholdes af en capoeiraskole, der dyrker brasiliansk kampdans.
9. I en promotionsbrochure beskrives Idrætsfabrikken på følgende måde: „Idrætsfabrikken består af en stor hal, aktivitets- og mødelokaler, café, køkken og foyer og kan bruges til stort set alle slags idrætslige og kulturelle aktiviteter, såsom idræt, filmfremvisning, større arrangementer, konferencer, kurser og fester med eventuel forplejning, stævner, internet/pc-arrangementer, teater og meget mere.“
10. *Dopios* eller mere formelt *topikos* bruges om folk og sociale former, der forbindes med et bestemt geografisk område, se (Danforth 1995).

Litteratur

- Andersen, Jens Sejer
1997 I har sikkert hørt om græsset. Sang ved åbningsfesten for DGI-byen på Vesterbro den 6. december 1997. (Melodi: Egetræet tungt af alder...).

- Anderson, Sally
2003 Civilizing Children: Children's Sport and Civil Sociality in Copenhagen, Denmark. Ph.d.-række nr. 23, Institut for Antropologi, Københavns Universitet.
- Danforth, Loring
1995 The Macedonian Conflict: Ethnic Nationalism in a Transnational World, Princeton, NJ: Princeton University Press.
- Dengsøe, Poul
2000 Hverdagsliv på Vesterbro – Fra folkeligt kvarter til moderne bydel. Ålborg: Ålborg Universitetsforlag og Forlaget ALFUFF.
- Frandsen, Karl-Erik
1996 Kongens og Folkets København – gennem 800 år. Brikker til en mosaik. Institut for Historie, Københavns Universitet: Skippershoved.
- Harder, Thomas
1995 Om folkelighed. København: Gyldendal.
- Hyltoft, Ole
1996 København. Fra fæstning til moderne storby. I: Karl-Erik Frandsen (red.) Kongens og Folkets København – gennem 800 år. Brikker til en mosaik. Institut for Historie, Københavns Universitet: Forlaget Skippershoved.
- Jørgensen, Mette
2000 Projekt Vesterbro. „Fra sidelinje til førerfelt“. Afsluttende evalueringsrapport. DGI Storkøbenhavn.
- Korsgaard, Ove
2004 Kampen om Folket: Et dannelsesperspektiv på dansk historie gennem 500 år. København: Gyldendal.
- Mangan, J.A.
2002 Reformers, Sport, Modernizers. Middle Class Revolutions. London: RoutledgeCurzon.
- Mortensen, Morten
2002 Idræt som socialt kit. Evaluering af Det Idrætspolitiske Idéprogram IV. København: Institut for Idræt, Københavns Universitet.
- Steensgaard, Pernille
2002 København – folk og kvarterer. København: Gyldendal.
- Valentin, Karen
2003/05 Hanoi, Tidsskriftet Antropologi 47:33-42.
- Vidor, Charles (dir.)
1952 Hans Christian Andersen. Med Danny Kaye og Farley Granger.
- Wallman, Sandra
1998 New Identities and the Local Factor – or When is Home in Town a Good Move? I: N. Rapport & A. Dawson (eds.) Migrants of Identity. Perceptions of Home in a World of Movement. Oxford: Berg.